

2005-02-15

Törnrosasömn för galoppen på Gotland

Galoppsporten på Gotland tycks ha vaknat upp ur en lång Törnrosasömn. Det finns ju sedan några år två galopptränare på ön: Susanne Öslöv i Vall och Lars Herlin i Fröjel. Men galopp är inte någon helt ny verksamhet på Gotland. Jag har tagit hjälp av min far Rudolf Tibergs program från kapplöpningarna i Visby 1917 för att här återge lite gotländsk galoppshistoria.

Galoppen var ursprungligen en sport med anknytning till regementsorter och den utövades främst av militärer. Kapplöpningar arrangerades då, förutom i Stockholm och Malmö, regelbundet i Kristianstad, Eksjö, Halmstad, Östersund, Umeå, Visby och liknande regementsstäder. Efter att totospel blev tillåtet år 1923 blev sporten mer professionell och galopphestarna kom i större utsträckning att tränas av proffstränare och ridas av jockeys. Ulriksdal utanför Stockholm och Jägersro i Malmö blev de viktigaste galoppbanorna.

Galoppbana vid Artillerikasernen

Min far – infödd gotlänning - har som sagt efterlämnat ett program från kapplöpningarna i Visby på midsommarafton den 24 juni 1917. Löpningarna anordnades av Visborgs Fältrittklubb i vars styrelse ingick kända namn som överstelöjtnant Tarras-Wahlberg och godsägare Felix von Corswant, den senare ordförande i Gotlands Travsällskap. Jockeyklubbens då gällande reglemente för galopplöpningar tillämpades och löpningarna var i de flesta fall s.k. offentliga löpningar. Bland funktionärerna fanns för mig mer eller mindre välbekanta namn som kaptenerna Beselin och Isaeus (skiljedomstolen), löjtnant Einar Råberg (vid vågen) och löjtnant Sederholm (för banan).

Under tävlingsdagen avreds fem hinderlöpningar över 3 000 – 3 500 meter. Banan var belägen söder om Artillerikasernen och hade formen av en åtta. Hestarna var i allmänhet halvblod men i flera fall hade de fullblod i stamtavlan. Som kuriosas kan nämnas att hästar från fastlandet erhöll ”fri återtransport å Ångfartygsaktiebolaget Gotlands ångare”. Deltagande ryttare kom främst från hemmeregementet, dåvarande A 7, men även från kavalleri- och artilleriregementen på fastlandet. A 7:arna var framgångsrika och bl.a. vann löjtnant M. Sederholm åtråvärda Damernas Pris på hesten Awa. Min far utbildade sig vid den här tiden till officer på dåvarande I 27 (senare P 18) och hade – enligt en anteckning i programmet – tydligen fått ett stalltips att sergeant Fohlström på hesten Gorm skulle vinna ”Kungl. Gotlands artillerikårs löpning”. Fohlström fick dock se sig slagen av furir Lindlöv på stoet Lady. Den uppenbarligen bästa löpningen vanns av löjtnant Gustav von Braun, vilken var ett känt ansikte inom svensk galopp-sport. En annan deltagande ryttare var Carl Strömfelt, som senare blev en av Sveriges segerrikaste amatörryttare inom galoppen.

Med Kaffebrännar'n till banan

Programmet innehöll ett stort antal annonser vilka kan ge en bild av tidsandan för närmare 90 år sedan. Bl.a. gjorde dåvarande Gotlands Bank i programmet reklam för att man diskonterade växlar, Sylve Norrbys Bokhandel för ”Thermos”-flaskor, Visby Bosättningsmagasin för musslinglas och Gotlands Järnhandel annonserade om ”Husqvarna Kokspisar”. Hotellterassen lockade med Kapplöpning-Diné på Midsommardagen och hade Heinrich Neves Solisttrio som dragplåster.

En annan tidsbild: enligt en notering i programmet åkte min far med ångtåg till banan. Tydligen tog han ångvagnen Kaffebrännar'n – smeknamnet hade vagnen fått av sitt sörplande ljud – från Västerhejdebanans ändstation i Bjers där familjen hade sitt ”sommarställe”. Järnvägen hade tillkommit på privat initiativ och ägandet var spritt bland boende i socknarna kring banan bl.a.

hade min farfar 2 aktier i Trafik AB Västerhejde-Visby. Annars torde de flesta åskådarna vid kapplöpningarna ha kommit gående från Visby medan utsocknes säkerligen använde häst och vagn. Bilarna var nog fåtaliga; enligt boken "Gotlands bilhistoria" fanns det 1917 bara ca 30 personbilar på ön och inga bussar.

Många gotlänningar inom galoppsporten

Tävlingarna på banan vid Artillerikasernen tycks ha genomförts inte bara under ett år. På ett foto från Lantbruksutställningen år 1928 på samma plats kan man se rester av banmarkeringen. Galopptävlingarna torde då ha upphört. Galoppen har därefter inte haft någon egentlig förankring hos gotlänningarna på samma sätt som travsporten. Dock har flera gotlänningar utmärkt sig i galoppsadeln "i modern tid". Gotlandsgrabben Kenneth Gardelin gjorde en snabb karriär som jockeylärling hos stotränaren Britta Strokirk på Täby Galopp i mitten av 1960-talet. Som mest vann han ett dussin lönningar år 1966. Problem med att rida de låga vikterna torde ha kortat av hans karriär. En jockey bör ju inte väga mer än högst 57-58 kg inklusive sadel för att klara sig i konkurrensen, ett förhållande som bidrar till att kvinnliga jockeys fått allt större betydelse för sporten.

En annan jockey med viss Gotlandsanknytning är Madeleine Stiwing, som efter en framgångsrik karriär som en av Sveriges första kvinnliga jockeys flyttade till Gotland och var aktiv inom Western Riders. Madeleine har nu flyttat tillbaka till fastlandet.

Syskonen Jarl ("Nalle") och Ylva Lovén, två av fem syskon bördiga från Lilla Hästnäs norr om Visby, är ytterligare gotlänningar som gjort sig välkända inom svensk galoppsport. Jarl var en av Sveriges framgångsrikaste amatörryttare på 1960- och 70-talet och har totalt vunnit ett 50-tal segrar på släta banan och över hinder. Han är nu tränare sedan länge och har fortfarande några galopphästar i sitt stall i Vallåkra i Skåne. Hustrun Tove liksom sonen Niklas har också tillhört toppen i respektive kategori av amatörryttare. Niklas rider fortfarande, främst som professionell hinderryttare.

Jarl Lovéns yngre syster Ylva hade också en framgångsrik karriär i sadeln och var den första kvinna inom galoppen som fick licens att tävla över hinder mot män. Redan i första loppet över hinder, på Strömsholms anrika galoppbana, vann hon på den egentränade Speedy Gonzales. Totalt tog Ylva Lovén ett 20-tal segrar och lade galoppsadeln på hyllan i början av 1980-talet. Hon är fortfarande ett känt namn inom sporten eftersom hon på Jutagården i Skövde trakten tar emot och låter rida in åringar för några av de största galopptränarna i Skandinavien. Ylvas dåvarande man Lars Swärd var svensk amatörchampion och i slutet av 1970-talet t.o.m. vinnare av världscupturneringen för amatörryttare. Han har varit en av Sveriges internationellt mest framgångsrika galopptränare med segrar både som ryttare och tränare i England och - så sent som år 2004 - en unik skrällseger med den egentränade valacken Erins Halo på storbanan Longchamps i Paris.

Gotländska segrar på Täby Galopp och Jägersro

Gotlänningar inom sporten har, som framgått ovan, främst varit aktiva på fastlandet. På senare år har dock gotlandsbaserade Susanne Öslöv och Lars Herlin gjort uppmärksammade inhopps inom galoppen och båda har med ett begränsat hästmaterial kunnat bokföra segrar och placeringar inom ramen för det s.k. riksspelet (Lördagskomben, TRIO m.m.).

Susanne Öslöv och hennes häst Straight Edge har tidigare uppmärksamats i den gotländska lokalpressen. Med den nu 9-årige valacken har Susanne vunnit ett par tränarsegrar; senast den 2 januari 2005 då hästen vann Söndagskomben på Täby Galopp över 1600 meter till dryga 17 i odds. Hästen har nu ett formtal om 66, vilket är något över genomsnittet i Sverige. Susanne har ridit sedan hon var liten och även arbetat några år i galoppstall på Täby Galopp. Som tränare har Susanne också vunnit en Lördagskomb med sin första galopphäst Petrés Pet.

Gotlandshäst nummer 2 som gjort sig känd på galoppbanorna under det senaste året är 7-åriga valacken First Cut, som startat både på Jägersro och Täby Galopp med en seger och flera andraplatser som resultat. Hästen tränas av Lars Herlin som hemma i Fröjel har en egen sandbana för träningsarbeten. Lars började med galopphästar för några år sedan och hade en trevande inledning som amatörtränare med hinderhästarna Albinona och Glamour Bell. Efter att han köpt First Cut ur stottränaren Michael Kahns stall kom dock framgångarna. Första segern togs på Jägersros premiärdag i april 2004 då championjockey Fredrik Johansson lotsade hem First Cut till 15 i odds i en handikapplöpning.

Gotland har goda förutsättningar

Träning av galopphästar tycks alltså ha fått fäste på Gotland och förutsättningarna borde vara goda för en ytterligare breddning av sporten. Det finns gott om hästgårdar på ön och lämpliga jordbruksmark – och även travträningsbanor – att träna galopphästar på. Gynnsamt klimat gör att träningsbanorna sällan fryser till. De snabbare färjetransporterna har underlättat start av gotlandshästar på fastlandet, även om transporterna i och för sig kan medföra problem. Gotland har vidare en stark förankring i fälttävlanssporten som har mycket gemensamt med galoppen. En av Sveriges mest aktiva kvinnliga jockeys, Catharina Wenell, kommer från fälttävlanssidan. Hon är nu verksam i Täbyräjongen som professionell tränare av ett tjugotal galopphästar.

Gotlänningar har en lång erfarenhet av uppfödning av hästar. Gotländska halvblod har alltid varit erkänt hållbara och några gotländska travhästar har varit av världsklass. Uppfödning av galopphästar har dock varit obetydlig kanske beroende på att någon etablerad fullblodshingst inte varit uppstallad på Gotland i modern tid. De allmänna förutsättningarna för att föda upp hållbara galopphästar på ön måste dock anses vara goda förutsatt att hingstfrågan kan lösas. Med ett spirande galoppintresse kan det nu vara tillfälle för någon gotlänning att starta seriös fullblodsuppfödning. Man kan hoppas Törnrosasömmen är över och att därmed Susanne Öslöv och Lars Herlin får efterföljare vad gäller att träna galopphästar på Gotland. För intresserade ordnar Svensk Galopp (www.galoppsport.se) regelbundet s.k. stegkurser.

LARS TIBERG
(www.horseracing.se)

FAKTA SVENSK GALOPP

Antal galoppbanor: 5
Lopp/år: ca 700
Proffstränare: ca 60
Hästar i träning: ca 1400

Tävlingsdagar/år: ca 150
Födda föl: runt 400/år
Amatörtränare: ca 190
Jockeys o. lärlingar: ca 35

Fotoförslag:

- Fotograf Stefan Olsson (070 – 8308627, www.cavok.se) torde ha en fartfylld bild från Jägersro Galopp då Lars Herlins First Cut vann den 4 april 2004. Först nämnde han 700 kr som normalpris och sen nämnde han att han kunde sträcka sig till 500 kr. Avslutningsvis sa han att han inte hade anledning att ge bort fotona. Ring honom om ni är intresserade.

- Fotograf Stefan Uppström (070 – 5931200) torde ha flera foton på Straight Edge (och Susanne) när hästen vann på Täby Galopp den 2 januari 2005.